

ისლამური ფაქტორი კოსოვოს კრიზისში

ლევან ტარიელაძე

ისტორიის დოქტორი, ასისტენტ პროფესორი,
ბათუმის შოთა რუსთველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო, ბათუმი.

აბსტრაქტი.

„ცივი ომის“ დასრულებამ, საფუძველი დაუდო მნიშვნელოვან პოლიტიკურ პროცესებს მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. განსაკუთებით კი ევროპაში, სადაც ბევრმა ქვეყანამ განიცადა ტერიტორიული ცვლილებები, ზოგიც კი საერთოდ ახალად ჩამოყალიბდა. აღნიშნული პროცესებიდან ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეულია ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე, ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე განვითარებული მოვლენები, სადაც დეზინტეგრაციული პროცესები მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ არნახული სისასტიკითა და ტრაგედიებით განვითარდა. ექვსი რესპუბლიკის და ორი ავტონომიური პროვინციისგან (კოსოვო და ვოევოდინა - სერბეთის შემადგენლობაში) შემდგომ იუგოსლავიის სოციალისტურ ფედერაციულ რესპუბლიკაში არსებული ეთნიკური, ენობრივი და რელიგიური განსხვავებების ნიადაგზე, ევროპის შუაგულში განვითარებულმა ჰუმანიტარულმა კატასტროფამ შეძრა მთელი ევროპა და მსოფლიო.

იუგოსლავიის ომებიდან, თავისი სისასტიკით, მასშტაბურობითა და საერთაშორისო ჩართულობით, გამორჩეულია კოსოვოს მოვლენები, რომელიც „ცივი ომის“ შემდგომი მსოფლიო პოლიტიკის განსაკუთრებული და შეიძლება ითქვას ყველაზე რეზონანსული მოვლენაა, რომლის განვითარებასა და შინაარსზე მრავალი ფაქტორი ახდენდა გავლენას. მათ შორის ერთ-ერთი მთავარი გახლდათ ისლამური ფაქტორი, ვინაიდან კოსოვოს

მოსახლეობის 90 პროცენტს შეადგენდნენ ეთნიკურად ალბანელი მუსლიმები. ისლამი ფართოდაა გავრცელებული ბალკანეთში, ამ რეგიონში ყოველთვის იყო გამორჩეულად რთული ეთნო-რელიგიური სურათი. კრიზისის ესკალაციამ კოსოვოში აიძულა მახლობელი აღმოსავლეთის ისლამური სახელმწიფოები გაეტარებინათ ფორსირებული საგარეო პოლიტიკა რეგიონში. სპარსეთის ყურის ქვეყნებმა დაიწყეს მნიშვნელოვანი ფინანსური ნაკადების მიმართვა ბალკანეთში. ამოქმედდნენ საქველმოქმედო ფონდები და ორგანიზაციები. ისეთი როგორებიცაა „ალ ჰარამეინი“, „კოსოვოს და ჩეჩნეთის დახმარების კომიტეტი“, „კოსოვოს დახმარების კომიტეტი“ და სხვა. შედეგად ისლამი ბალკანეთში გახდა სერიოზული პოლიტიკური ფაქტორი, რომელიც გავლენას ახდენს რეგიონის თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებზე.

სადიებო სიტყვები: ბალკანეთი; კოსოვოს კრიზისი; პოლიტიკური ისლამი; ისლამური ფაქტორი.

შესავალი.

თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებსა და მსოფლიო პოლიტიკაში, ისლამური სამყარო წარმოდგენილია განსხვავებული სახელმწიფოებრივი და არასახელმწიფოებრივი აქტორებით. საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემის ტრანსფორმაციის ფონზე, ასევე მუსლიმურ ქვეყნებსა და რეგიონებში სწრაფად ცვალებადი პოლიტიკური წყობის პირობებში, იქმნება საერთაშორისო და რეგიონულ პროცესებზე ისლამური ფაქტორის ზემოქმედების წინააღმდეგობრივი გამოვლინებები. ამ გამოვლინებების გააზრებისა და თეორიული შესწავლის გარეშე, შეუძლებელია ადეკვატური წარმოდგენა შეგვექმნას თანამედროვე მსოფლიო პოლიტიკური პროცესების თავისებურებებზე და დავსახოთ კონსტრუქციული ურთიერთობები დასავლეთსა და ისლამურ სამყაროს შორის, რომელთა წინააღმდეგობაც თანამედროვე ეპოქის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელია.

მუსულმანური სამყარო, მიუხედავად იმისა რომ წარმოდგენილია როგორც ერთიანი ცივილიზაციური და სოციოკულტურული სისტემა, მაინც მოიცავს ისლამის დონეებისა და როლ-

ების მრავალფეროვნებას, რაც განპირობებულია თავად ისლამის რთული სტრუქტურითა და იმ ფუნქციითა სიმრავლით, რომლებსაც ის ასრულებს, ამასთანავე, ეს რელიგია სხვადასხვა პოლიტიკური ძალების მიერ გამოიყენება, როგორც ისლამური ცივილიზაციის პოზიციების გასამყარებლად საერთაშორისო არენაზე, ასევე კონკრეტული პოლიტიკური, გეოპოლიტიკური, იდეოლოგიური და ეკონომიკური მიზნების მისაღწევად.

ისლამური ფაქტორი საერთაშორისო პოლიტიკაში გამოიკვეთა 1970-1980-ანი წლების მიჯნაზე, რაც დაკავშირებული იყო ისლამურ რევოლუციასთან ირანში და ავღანეთში საბჭოთა კავშირის შეჭრის საწინააღმდეგო მოძრაობასთან. მანამდე ისლამური სამყარო, როგორც გეოპოლიტიკური ფაქტორი და მსოფლიო პოლიტიკის სუბიექტი არ არსებობდა. კოლონიალურ ეპოქაში, ისლამური სახელმწიფოების უმეტესობას გააჩნდა თავისი მეტროპოლიები, ან წარმოადგენდა რომელიმე ზესახელმწიფოს გავლენის სფეროს.

1990-იანი წლების ბოლოს მსოფლიოს ყურადღება მიპყრობილი იყო სერბეთის ერთ-ერთ მხარეზე, კოსოვოზე. კოსოვოს მოსახლეობის 90%-ს შეადგენდნენ ეთნიკურად ალბანელი მუსლიმები, რომელთა უკმაყოფილება, სერბეთის ნაციონალისტური მთავრობის მხრიდან დისკრიმინაციული მოპყრობის გამო, სულ უფრო იზრდებოდა. აღსანიშნავია, რომ 1989 წლამდე, კოსოვოს მხარეს გააჩნდა ფართო ავტონომია სერბეთის რესპუბლიკის შემადგენლობაში. მაგრამ, 1989 წელს, სერბეთის პრეზიდენტმა სლობოდან მილოშევიჩმა, ალბანელების მზარდი სეპარატისტული განწყობის გამო, გააუქმა კოსოვოს ავტონომიური სტატუსი და დაუქვემდებარა იგი ბელგრადის უშუალო მმართველობას, რამაც ადგილობრივი ალბანელების აღშფოთება გამოიწვია. ალბანელებსა და სერბებს შორის დაპირისპირებამ კოსოვოში პიკს მიაღწია 1998 წლის თებერვალში და ფართომასშტაბიან შეიარაღებულ დაპირისპირებაში გადაიზარდა. კოსოვოს მოვლენები „ცივი ომის“ შემდგომი მსოფლიო პოლიტიკის განსაკუთრებული და შეიძლება ითქვას ყველაზე რეზონანსული მოვლენაა, რომლის განვითარებასა და შინაარსზე მრავალი ფაქტორი

ახდენდა გავლენას. მათ შორის ერთ-ერთი მთავარი გახლდათ ისლამური ფაქტორი.

მეთოდები.

წინამდებარე ნაშრომში მოცემული საკითხის კვლევისას გამოყენებული იქნა ისტორიული შემეცნების და შედარებითი ანალიზის მეთოდები; კრიტიკულად იქნა გაანალიზებული საკვლევ თემასთან შეხებაში არსებული მონოგრაფიები, სამეცნიერო სტატიები, ანგარიშები და სხვა მნიშვნელოვანი დოკუმენტები, რომელთა შედარება და ანალიზი მნიშვნელოვანია მოვლენათა სიზუსტისა და ობიექტური შეფასებისათვის.

შედეგები.

სამეცნიერო ლიტერატურასა და წყაროებზე დაყრდნობით, ნაშრომში განხილული და გაანალიზებულია ისლამური ფაქტორის როლი და გავლენა კოსოვოს კრიზისზე, რის შემდგომაც ისლამი ბალკანეთში გახდა სერიოზული პოლიტიკური ფაქტორი, რომელიც გავლენას ახდენს რეგიონის თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებზე.

სტატიაში ობიექტურადაა განხილული ბალკანეთის ისლამიზაციის მიმართულებები და დაინტერესებულ მხარეთა პოლიტიკური ინტერესები.

დისკუსია.

ისლამი ფართოდაა გავრცელებული ბალკანეთში, ამ რეგიონში ყოველთვის იყო გამორჩეულად რთული ეთნო-რელიგიური სურათი. მაღალი შობადობა მუსლიმებში, კრიზისი ტრადიციულ ევროპულ საზოგადოებაში და ქრისტიანული სამყაროს ფრაგმენტაცია, განაპირობებს რეგიონის თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებს. ევროპაში, ერთ-ერთ აქტუალურ საკითხად დღესაც რჩება ევროპული ღირებულებებისა და პოლიტიკური ისლამის თავსებადობა. არსებობს ორი შეხედულება. პირველი: ფოკუსურ ზონებში, ისეთში როგორც ბალკანეთია, ხდება ცივილიზაციათა შეჯახება; მეორე კი აქცენტს აკეთებს ტოლერანტობისა და მულტიკულტურალიზმის იდეების გავრცელებაზე, რაც ხელს უწყობს ცივილიზაციების დაახლოებას. ამას კატეგორიულად არ ეთანხმება სამუელ ჰანტინგტონი, რომელიც ამტკიცებს, რომ კონფლიქტი ისლამსა და ქრისტიანობას შორის

გარდაუვალია (Huntington, 1996: 35-39) უდავოა, რომ რეგიონში სამხედრო კონფლიქტების შედეგად, ევროპელ მუსლიმებს შორის რელიგიური ფუნდამენტალიზმის ზრდამ, შესაფერისი პირობები შექმნა ევროპაში ისლამის პოლიტიზებისთვის. ახლა ევროპის მომავალი უკვე დიდწილად არის დამოკიდებული, ბალკანეთში ისლამის განვითარების ტენდენციებზე, რადგან ისლამი აქ სოციალური და პოლიტიკური ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფაქტორი გახდა.

ბალკანეთში პოლიტიკური ისლამის განვითარებაში ახალი ვექტორების კვლევა იძლევა იმ მნიშვნელოვან ცვლილებებზე ლაპარაკის საშუალებას, რომლებიც ხდება სიღრმეში ისლამური ცივილიზაციისა, რომლის ერთ-ერთ ცენტრს წარმოადგენს ბალკანეთი.

მოცემულ მომენტში არსებობს ბალკანეთის ნახევარკუნძულის ისლამიზაციის სამი მიმართულება. ერთი მხრივ, თურქეთი, რომელიც ბალკანელი მუსლიმების სულიერ სამშობლოდ ითვლება, აძლიერებს თავის გავლენას ბალკანეთზე ეგრეთ წოდებული ნეოსმანიზმის პოლიტიკის დახმარებით. მეორე მხრივ, თანდათან ძლიერდებიან გასამხედროებული დაჯგუფებები, ჩნდება უამრავი თეოლოგი მახლობელ აღმოსავლეთის ქვეყნებიდან, რომლებიც პროპაგანდას ეწევიან ბალკანეთის ნახევარკუნძულის მუსლიმურ მოსახლეობაში. გავლენის მესამე ვექტორს წარმოადგენს ისლამის რადიკალური მოძრაობების დაფინანსება ძირითადად საუდის არაბეთის და სხვა მუსლიმური სახელმწიფოების, აგრეთვე საერთაშორისო ფონდების მიერ. მოცემული მიმართულება სტიმულს აძლევს ნაკადებს მისიონერებისა, რომლებიც მხარს უჭერენ გაცილებით უფრო რადიკალური ტიპის ისლამს, ვიდრე დღეს წარმოდგენილია ბალკანეთში.

მნიშვნელოვანი რეზონანსი მიიღო იმ ფაქტმა, რომ კოსოვოში შეიქმნა ახალი ისლამური პარტია სახელწოდებით „ბაშკოხუ“, ან ისლამური მოძრაობა „შემოერთება“ ფაუდ რამიკის და არსიმ კრასნიკის ხელმძღვანელობით. ერთი მხრივ, სებ ბიტიჩი, ბალკანეთის პოლიტიკური ინსტიტუტის აღმასრულებელი დირექტორი, ამბობს, რომ „პარტია არ შეიძლება აიკრძალოს მხოლოდ

თავისი იდეოლოგიის გამო“. მეორე მხრივ, კოსოვოს ომბუდსმენი, სამი კურტეში, აცხადებს, რომ „თუ ეს მოძრაობა იქნება დარეგისტრირებული, როგორც პოლიტიკური პარტია, ეს იქნება კონსტიტუციის და რიგი კანონების წინააღმდეგ“. „Weekly Standard“, თავის მხრივ, აცხადებს, რომ საუდის არაბეთის და „ძმები-მუსლიმების“ მიერ დაფინანსებული ისლამური დაჯგუფებების წევრებს უკავიათ კოსოვოში პოლიტიკური ისტებლიშმენტის ყველაზე მაღალი დონეები, რაც იწვევს ადგილობრივი მუსლიმების უკმაყოფილებას. კოსოვოში, ყველა მუსლიმი არ მიესალმება მხარეში რელიგიური ფუნდამენტალიზმის პროპაგანდას. ბევრი ისლამს თავის ეროვნულ იდეოლოგიად თვლის, მაგრამ ამასთან, არ იცავს ყველა რელიგიურ ტრადიციას.

„ბალკანური ისლამი“, პრაქტიკაში შემოტანილი ალბანელთა მიერ, ახალ ნიშნებს იძენს კოსოვოს უკანასკნელი მოვლენების კვალდაკვალ (Евтич. 2004: 34-39). რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობამ კოსოვოში, მაკედონიასა და ალბანეთში, საქმე შეიძლება მიიყვანოს ბალკანეთში სხვადასხვა სეპარატისტული მოძრაობების აქტიურობის გაზრდისკენ. ალბანური ისლამი მნიშვნელოვნად განსხვავდება იმ ისლამისგან, რომელიც გავრცელებულია მახლობელი აღმოსავლეთის ქვეყნებში, მიუხედავად ამისა, ისლამის პოლიტიზაცია ბალკანეთში 90-იან წლებში განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს, რადგან სწორედ ამ დროს იქნა შექმნილი მთელი რიგი პარტიები, რომლებიც მუსლიმთა ინტერესებს ლობირებდა. მათგან ყველაზე გავლენიანი გახდნენ კოსოვოელი ალბანელების „კოსოვოს დემოკრატიული ლიგა“, ბულგარელი თურქების „მოძრაობა უფლებების და თავისუფლებისათვის“, ბოსნიელ მუსლიმთა „დემოკრატიული მოქმედების პარტია“ და მაკედონიის ალბანელთა „დემოკრატიული კეთილდღეობის პარტია“.

რაც შეეხება თურქეთს, დღეს პანთურქიზმი, რომელმაც განიცადა მნიშვნელოვანი ცვლილებები ისტორიულ-ფილოსოფიური კონცეფციიდან პოლიტიკურ პროგრამებამდე, ერთერთი გავლენიანი იდეოლოგიური და პოლიტიკური ინსტრუმენტია ბალკანეთის თურქულენოვან და მუსლიმურ ხალხებზე ზემოქმედებისთვის. მიუხედავად ამისა, ისლამი თურქეთში

არის ეროვნული თვითიდენტიფიკაციის და ისტორიული ტრადიციების სიმბოლო, ამიტომ მის საგარეო კურსს აქვს რამდენიმე მიმართულება: ევროკავშირში შესვლა და ოსმალეთის იმპერიის პოზიციების აღდგენა, რაც არის უთანხმოებების მიზეზი თურქულ საზოგადოებაში.

თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა აჰმედ დავუთოღლუმ თავის გამოკვლევაში სახელწოდებით „სტრატეგიული სიღრმე: თურქეთის საერთაშორისო მდგომარეობა“ (Гаджиев, 2010), განსაზღვრა თურქეთის საგარეო-პოლიტიკური ორიენტირები ბალკანეთში. ბალკანეთში თურქეთის რეგიონული პოლიტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საგარეო-პოლიტიკური ამოცანა არის ძალთა ბალანსის შენარჩუნება, რომელიც მას მისცემს შესაძლებლობას შეინარჩუნოს თავისი პოზიციები რეგიონში. ნეოსმანიზმის პროექტი გვთავაზობს თურქეთის გავლენის ორბიტაში ბევრი ქვეყნის ჩართვას, მათ შორის არა თურქულენოვანი, არა ისლამური და არა სულიერად ახლო ხალხებისა. თურქეთი ცდილობს მოახდინოს თავისი სტრატეგიული ინტერესების ტრანსფორმირება, ატარებს რა ფორსირებულ საგარეო პოლიტიკას ბალკანეთის მიმართულებით, გამოდის რა შუამავლად ისლამურ თანამეგობრობას და სხვა ცივილიზაციების წარმომადგენლებს შორის, იმავდროულად იყენებს მათ პოლიტიკური და ეკონომიკური ექსპანსიისთვის.

იუგოსლავიის დაშლის შემდეგ, ბალკანეთის მუსლიმებს სჭირდებოდათ ახალი გეოპოლიტიკური ლიდერი, რომელიც კიდევ გახდა თურქეთი, რომელიც მუდმივად ავლენდა თავის რეგიონულ ამბიციებს, სადაც შეხამებული იყო ეროვნული, რელიგიური თუ პოლიტიკური ხასიათის ელემენტები, რამაც თურქეთი გაიყვანა ბალკანეთის სახელმწიფოებთან ურთიერთობების სრულიად ახალ დონეზე. 1998 წლის ეგრეთ წოდებულმა „სტამბულის კლუბის“ შეხვედრამ განსაზღვრა შემდგომი განვითარება თურქეთის საგარეო პოლიტიკისა (Милошевич, 2010), რომლის საფუძველი გახდა ისეთი ტერმინი, როგორცაა „ოსმალური ეთნოსები“.

თვით ბალკანელ მუსლიმებს არ გააჩნიათ ერთიანი შეხედულება ისლამური სამყაროს ინიციატივებზე ბალკანეთში

(Наумкин, 2006: 1-4). ბევრი მუსლიმი არ განიხილავს თურქეთს როგორც ყველაზე მნიშვნელოვან პარტნიორს საგარეო პოლიტიკაში, რადგან ევროკავშირის გაფართოება ბალკანეთზე წარმოადგენს ყველაზე პრიორიტეტულ ამოცანას. ბალკანელ მუსლიმთა შეხედულებით, თურქეთმა შეასრულა თავისი როლი მოცემულ ტერიტორიაზე მომხდარ კონფლიქტებში მუსლიმთა მონაწილეობით, მაგრამ ბევრ მათგანს ახლა სურს ორიენტაციის აღება ევროპულ ცივილიზაციაზე.

რაც შეეხება მახლობელი აღმოსავლეთის სახელმწიფოებს, საუდის არაბეთი, რომლის საგარეო პოლიტიკის ძირითად მიმართულებას წარმოადგენს მხარდაჭერის გაწევა მთელი მსოფლიოს მუსლიმთათვის, ვერ შეძლებდა გვერდზე დარჩენას, როდესაც წყდებოდა კოსოვოელ ალბანელებთან დაკავშირებული საკითხი (Наумкин, 2006: 1-4). გარდა საუდის არაბეთისა, ბალკანეთში მსგავს პოლიტიკურ ხაზს ატარებდნენ მახლობელი აღმოსავლეთის სხვა სახელმწიფოებიც. რეგიონის ისლამიზაციით დაკავებული იყვნენ ისეთი ქვეყნებიც, როგორებიცაა ეგვიპტე და არაბთა გაერთიანებული ემირატები. რომლებიც არა მარტო უწევდნენ ჰუმანიტარულ დახმარებას, არამედ ხელს უწყობდნენ რადიკალური იდეოლოგიების გავრცელებასაც. ირანი მნიშვნელოვნად დაეხმარა ბოსნიელ მუსლიმებს, აწვდიდა რა იარაღს, უწევდა ლტოლვილებს ჰუმანიტარულ დახმარებას და აღადგენდა მეჩეთებს. ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში მუშაობდნენ ირანელი ინსტრუქტორები და მრჩეველები, შემავალი „ისლამური რევოლუციის დამცველთა“ კორპუსში (Ушаков, 1999: 26).

კრიზისის ესკალაციამ კოსოვოში აიძულა მახლობელი აღმოსავლეთის ისლამური სახელმწიფოები გაეტარებინათ ფორსირებული საგარეო პოლიტიკა რეგიონში. სპარსეთის ყურის ქვეყნებმა, კუვიტმა და არაბთა გაერთიანებულმა ემირატებმა დაიწყეს მნიშვნელოვანი ფინანსური ნაკადების მიმართვა ბალკანეთში. შემდგომში ბევრი მუსლიმური რეგიონი აღმოჩნდა ირანის და მუსლიმური სამყაროს სხვა ქვეყნების მნიშვნელოვანი გავლენის ქვეშ.

ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე, განსაკუთრებით მუსლიმებით დასახლებულ ტერიტორიებზე, მოქმედებენ მრავალრიც-

ხოვანი საქველმოქმედო ფონდები და ორგანიზაციები. ისეთი ფონდები, როგორებიცაა „ალ ჰარამეინი“, „კოსოვოს და ჩეჩნეთის დახმარების კომიტეტი“, „კოსოვოს დახმარების კომიტეტი“, ფონდი „ალ ვახ ალ ისლამი“, ყურანის შესწავლაზე მიმართული რელიგიურ-საგანმანათლებლო საქმიანობის საფარქვეშ, ხელს უწყობდნენ რელიგიური აუტანლობის იდეების გავრცელებას. იყენებენ რა ზომიერი ისლამის და რელიგიური ტოლერანტობის იდეებს, ფონდების აგიტატორები ცდილობენ შეცვალონ ადგილობრივი ისლამური თემის მსოფლმხედველობა.

დასკვნა.

გამომდინარე ყველაფერ ზემოთქმულიდან, შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ დღეს ისლამი ბალკანეთში გახდა სერიოზული პოლიტიკური ფაქტორი, რომელიც გავლენას ახდენს რეგიონის თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებზე. ისლამური ცივილიზაციის ერთგვაროვნებას, უთანხმოებას მის შიგნით, არ შეუშლია ხელი ისლამური სახელმწიფოების შექმნისთვის ბალკანეთში, პირიქით, ბალკანელმა მუსლიმებმა მიიღეს მთელი ისლამური თანამეგობრობის მხარდაჭერა. ბალკანეთში პოლიტიკური ისლამი იქცა მუსლიმური თანამეგობრობის მისწრაფებების რეალიზაციის საკვანძო ინსტრუმენტად, ამასთან ის უკვე არ წარმოადგენს რელიგიას მისი კლასიკური გაგებით და დღეს გამოიყენება როგორც პოლიტიკური იდეოლოგია გარკვეულ რეგიონებზე კონტროლის მიღების მიზნით.

ისლამის აღორძინებას ბალკანეთში დიდად შეუწყო ხელი გარე ფაქტორებმა, რადგან სიახლეები ბალკანელი მუსლიმების რელიგიურ ცხოვრებაში რეგიონში შემოდიოდა ისლამური სამყაროს ქვეყნებიდან, პირველ რიგში, საუდის არაბეთიდან, იორდანიიდან, ირანიდან და თურქეთიდან. თავის მხრივ, საუდის არაბეთი დაინტერესებული იყო ისლამის გავრცელების არეალის გაფართოებით და თავისი გეოპოლიტიკური ინტერესების ორიტაში ყველა ისლამური გაერთიანების ჩართვით, მათ შორის იმათისაც, რომლებიც განლაგებული იყო ბალკანეთში. სწორედ ამიტომ გარე ფაქტორები თამაშობენ წამყვან როლს რეგიონის ისლამიზაციაში. თურქეთი ბალკანეთში ატარებს ფორსირებულ საგარეო პოლიტიკას, ამასთან იყენებს ეგრეთ წოდებულ „ოსმა-

ლურ ეთნოსებს“ რეგიონში თავისი გავლების გაზრდისთვის. ისლამური ფაქტორი თავის ასახვას პოულობს თურქეთის სტრატეგიულ ინტერესებში ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე და საჭიროებისას გამოიყენება იმ საკვანძო საკითხების გადაჭრისას, რომლებიც დაკავშირებულია მოცემულ ტერიტორიაზე ეთნოკონფესიურ კონფლიქტებთან.

ნახევარკუნძულის მოსახლეობის ცხოვრებაში პერმანენტულად მონაწილეობენ რელიგიური ორგანიზაციები და ფონდები, რომლებიც ავრცელებენ თავის იდეოლოგიას ბალკანეთის ქვეყნებში, იზიდავენ რა მუსლიმთა მნიშვნელოვან რაოდენობას თავის რიგებში. ამა თუ იმ ტენდენციების განვითარებას ისლამურ სამყაროში შეუძლია მოახდინოს გავლენა ბალკანეთის ნახევარკუნძულის ქვეყნების მომავალზე, რომელიც უშუალოდ დამოკიდებულია ისლამური ცივილიზაციის მონაწილეობაზე მოცემული რეგიონის საერთაშორისო ურთიერთობებში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Huntington, Samuel P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order/ Samuel P. Huntington*. New York, Simon & Schuster.
- Graham E. Fuller. (2003). *The future of political islam* (New York: Palgrave Macmillan).
- Евтич, М. (2004). *Ислам необходимо знать* // Свободная мысль – XXI. – № 12.
- Наумкин, В. (2006). *Ислам как коллективный игрок?* // Международные процессы – № 1.
- Ушаков, В. (1999). *Иран и конфликты на Балканах. Ближний Восток и современность*, вып.8, ИИИИБВ. Москва.
- Гаджиев, А. (2022). *К вопросу о роли НАТО в формировании региональной политики Турции на Балканах*. Институт Ближнего Востока - <http://www.iimes.ru/?p=11042> (უკანასკნელად ნანახია 20.11.2022).

Милошевич, З. (2022). *Неооттоманство – новая внешняя политика Турции*. <https://www.srpska.ru/article.php?nid=13307> (უკანს სკნელად ნანახია 15.11.2022).

REFERENCES:

- Huntington, Samuel P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order/Samuel P. Huntington*. New York, Simon & Schuster.
- Graham E. Fuller. (2003). *The future of political islam* (New York: Palgrave Macmillan).
- Evtich, M. (2004). *Islam Heobxodimo Znat (Islam you need to know)* //Svobodnaya Mysl' – XXI. – № 12.
- Naumkin, V. (2006). *Islam Kak Kollektivnyj Igrok? (Islam as a collective player?)* // Mezhdunarodnye Processy – № 1.
- Ushakov, V. (1999). *Iran I Konflikty na Balkanax (Iran and conflicts in the Balkans)*. Blizhni Vostok I Sovremennost', vyp.8, IIIIV. Moskva.
- Gadzhiev, A. (2022). *K Voprosu o Role NATO v Formirovanii Pegoinal'noj Politiki Turcii na Balkanax (To the question of NATO's role in shaping Turkey's regional policy in the Balkans)*. Institut Blizhnego Vostoka. <http://www.iimes.ru/?p=11042> (Uk'anask'nelad Nanaxia 20.11.2022).
- Miloshevi#, Z. (2022). *Neoottomanstvo – Novaya Vneshnyaya Politika Turcii (Neo-Ottomanism is the new foreign policy of Turkey)*.<https://www.srpska.ru/article.php?nid=13307> (Uk'anask'nelad Nanaxia 15.11.2022).

THE ISLAMIC FACTOR IN THE KOSOVO CRISIS

Levan Tarieladze

Ph.D in History

Assistant Professor

Batumi Shota Rustaveli State University,
Georgia, Batumi.

Abstract

The end of the "Cold War" laid the foundation for important political processes around the world. Especially in Europe, where many countries have experienced territorial changes, some have even been formed anew. Among the most outstanding of the mentioned processes are the events developed on the Balkan Peninsula, in the territory of the former Yugoslavia, where the disintegration processes developed with unprecedented cruelty and tragedies after the World War II. On the basis of ethnic, linguistic and religious differences in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia consisting of six republics and two autonomous provinces (Kosovo and Vojvodina - Serbia), the humanitarian disaster that developed in the heart of Europe shook whole Europe and the world in general.

From the wars of Yugoslavia, with its cruelty, scope and international involvement, the events of Kosovo stand out, which is a special and arguably the most resonant event of the post-Cold War world politics, the development and content of which were influenced by many factors. One of the main ones was the Islamic factor, since 90 % of Kosovo population was made up of ethnically Albanian Muslims. Islam is widespread in the Balkans, a region that has always had an exceptionally complex ethno-religious picture. The escalation of the crisis in Kosovo forced the Islamic states of the Middle East to pursue a forced foreign policy in the region. The Persian Gulf countries began to direct significant financial flows to the Balkans. Charitable

foundations and organizations were launched, such as "Al Haremein", "Kosovo and Chechnya Aid Committee", "Kosovo Aid Committee" and others. As a result, Islam in the Balkans has become a serious political factor that affects the contemporary international relations of the region.

Keywords: Balkans, Kosovo crisis, political Islam, Islamic factor.